

Workshop „Iran’s Foreign Relations: Ambitions, Regional Hegemony and Ideology“, Budapešť, Katolícka univerzita Pétera Pázmánya, 3. máj 2019

ATTILA KOVÁCS

Iránska islámska republika je neustále v stredobode záujmu nielen médií, ale aj bádateľskej obce orientalistov, odborníkov na medzinárodné vzťahy, politológov, islamológov či religionistov. Práve komplexnosť danej problematiky vyžaduje interdisciplinárny prístup a spoluprácu realatívne vzdialených odborov. Workshop organizovaný na pôde Katolíckej univerzity Pétera Pázmánya (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) v Budapešti plne zohľadnil tento fakt a organizátori preto pozvali bádateľov z rôznych disciplín, ktorých však spájali predmet ich výskumu – súčasný Irán. Možno to vyznieva ako samozrejmosť, no mať také široké spektrum odborníkov na pomerne skromnom workshope nie je príliš obvyklé. V tomto prípade sa však organizátorom podarilo dosiahnuť „ideálny pomer“ medzi odborními, čo viedlo k neobvyčajne plodným debatám a workshop dokázal obecenstvu ponúknuť komplexný obraz o téme. Bola to zásluha predovšetkým hlavnej organizátorky workshopu, Dóry Günsberger, ktorá sa tiež venuje výskumu danej oblasti.¹

Prvý panel rokovania viedol iránista a odborník na islámske právo dr. János Jany² z hostiteľskej Katolíckej univerzity Pétera Pázmánya, ktorý na úvod privítal účastníkov a zaželel úspešný workshop. Ako prvá vy-

stúpila s referátom významná maďarská orientalistka a odborníčka na blízkovýchodnú politiku prof. Erzsébet N. Rózsa³ z Národnej univerzity pre verejnú službu (Nemzeti Közzolgálati Egyetem) v Budapešti. Jej príspevok s názvom „Scopes, Ambitions and Limits of the Islamic Republic of Iran“ uviedol tému konferencie. Prof. Rózsa sa snažila zdefinovať miesto Iránu v regióne, pričom hovorila o limitoch a možnostiach krajiny, čo potom konfrontovala s iránskymi ambíciami byť hlavnou regionálnou veľmocou, ako aj obhajcom šiitských záujmov kdekoľvek na svete.

Ako druhý vystúpil autor tejto správy z Univerzity Komenského v Bratislave s príspevkom „The Visual Representations of the Iranian Foreign Policy“, ktorý bol venovaný najmä tomu, ako sú reflektované zahraničnopolitické záujmy Iránu v štátnej vizuálnej propagande po islámskej revolúcii v r. 1979. Panel uzatvárala prednáška bezpečnostno-politického analytika Pétera Martona z Corvinovej univerzity v Budapešti (Budapesti Corvinus Egyetem) s názvom: „Anti-Shipping Incidents in Waters around Yemen: Lessons with a View to Iran and the Gulf Region“. Doc. Marton predstavil veľmi špecifickú tému a to dopad konfliktu v Jemene a v Perzskom zálive na medzinárodnú lodnú dopravu a úlohu Iránu v tejto záležitosti.

Druhý panel otvoril pakistanský odborník na Irán, bádateľ na Institute of Business Administration v Karáči a zároveň doktorand na Katedre porovnávacej religionistiky FiF UK v Bratislave, Sajjad Ahmad. Jeho príspevok „The Impacts of the Iranian Islamic Revolution on the Socio-Political Formulation of the Shia Community in Pakistan“ bol venovaný možným vplyvom iránskej islámskej revolúcie na šiitske komunity v Pakistane a vôbec v regióne. Učenci, hlavne náboženský znalci z regiónu, ktorí tradične študovali na významných šiitských univerzitách (*chawza*) v Iráne a Iraku priniesli mnohé nové podnety a ideologické koncepcie,

- 1 Vyštudovala odbor medzinárodných štúdií na Fakulte humanitných vied Katolíckej univerzity Pétera Pázmánya a štúdium zvršila bakalárskou prácou obhájenou v r. 2011 *Základné ideologické rozpory pakistanskej štátnosti a ich praktické dôsledky*. Popri štúdiu pracovala na Katedre medzinárodných štúdií, kde redigovala online časopis o zahraničnej politike. V štúdiu pokračovala ako štipendistka na University of Cambridge, kde v roku 2013 získala magisterský titul. V roku 2014 získala výskumné štipendium na School of Oriental and African Studies (SOAS) University of London, kde v súčasnosti pracuje na PhD. práci venovanej južnej Ázii. Jej dizertačná práca je venovaná vzťahu medzi komunitou Ahmadíja a pakistanskou politickou elitou. Medzi jej výskumné záujmy patrí politický islám, história juhoázijskeho islámskeho sveta vrátane Pakistanu, otázky národného štátu a náboženstva, vzťah medzi náboženskými a politickými elitami, vzťah medzi rôznymi muslimskými denomináciami a náboženskými menšinami v regióne.
- 2 Autor významných publikácií s medzinárodným dosahom. Pozri napr.: Jany, János: *Judging in the Islamic, Jewish and Zoroastrian legal traditions: a comparison of theory and practice*, London – New York: Routledge, 2017.
- 3 Niektoré z jej publikácií v anglickom jazyku: Rózsa, Erzsébet N – Abu-Dalbouh, Walid: *The Arab spring its impact on the region and on the Middle East Conference*, Frankfurt am Main: Peace Research Institute Frankfurt, 2012; Rózsa, Erzsébet N: *Geo-strategic consequences of the Arab Spring*, Barcelona: European Institute of the Mediterranean, 2013; Rózsa, Erzsébet N – Szalai, Máté: *Raising awareness – finding common ground: the V4 and the Maghreb*, Budapest: Hungarian Institute of International Affairs, 2014; Rózsa, Erzsébet N – Szalai, Máté: *The V4 and the Arab Middle East: issues and relations*, Budapest: Hungarian Institute of International Affairs, 2015.

čo výrazne vplývalo na vývoj v ich domácej komunite. V paneli pokračoval Máté Szalai z Corvinovej univerzity z Budapešti (Budapesti Corvinus Egyetem), ktorý v príspevku „The Prospects and Limits of Iranian-Syrian Relations“ priblížil iránsko-sýrske vzťahy hlavne, pokiaľ ide o občiansku vojnu v Sýrii a úlohu Iránu v tomto a v podobných konfliktoch v širšom regióne. Panel uzavrelo vystúpenie dekana Corvinovej univerzity v Budapešti (Budapesti Corvinus Egyetem), zároveň odborníka na blízkovýchodnú regionálnu politiku a jej miesto v medzinárodných štruktúrach László Csicsmanna⁴, ktorý predniesol príspevok „Is Iran a Revisionist State in the MENA Region? Analyzing Iranian Foreign Policy from a Neorealist Perspective“. Doc. Csicsmann zasadil Irán do kontextu svojho širšieho regiónu (MENA – Blízky východ a severná Afrika) a podrobil dôslednej analýze zahraničnopolitické počínanie krajiny, hľadajúc odpoveď na otázku, či môžeme považovať Irán za revizionistický štát.

Workshop bol ukončený v dobrej atmosfére a účastníci aj organizátori sa zhodli na tom, že podobné podujatia by bolo užitočné periodicky opakovať.

Konferencia „Islam in Bosnia: How to study it and why is it unique?“, Bratislava, Katedra porovnávacej religionistiky FiF UK v Bratislave, 20. máj 2019

ATTILA KOVÁCS

Cieľom konferencie bolo predstaviť akademickej verejnosti rôzne podoby islámskej tradície v súčasnej Bosne a Hercegovine, ako aj prístupy a metodológie umožňujúce jej štúdium. Podujatie pozostávalo z dvoch panelov: prvý sa zameriaval na spomínané podoby islámu v Bosne a Hercegovine a o výsledkoch terénneho vý-

skumu referovali bádatelia z Univerzity Komenského v Bratislave z Katedry porovnávacej religionistiky Filozofickej fakulty a z Ústavu sociálnej antropológie Fakulty sociálnych a ekonomických vied. V druhom paneli predstavili svoj výskum hostia z Bosny a Hercegoviny z Inštitútu pre islámsku tradíciu Bosniakov (Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka / Institute for Islamic Tradition of Bosniaks – IITB)⁵ zo Sarajeva na tému spoločných aspektov balkánskeho a stredoeurópskeho milieua, ktoré ovplyvňujú súčasnú podobu religiozity ako na Balkáne, tak aj na Slovensku. Konferencia sa konala v priestoroch Katedry porovnávacej religionistiky FiF UK a zúčastnili sa na nej akademickí pracovníci a študenti UK.

Rokovanie otvoril autor týchto riadkov z hostiteľskej inštitúcie konferencie, ktorý zdôraznil dôležitosť danej problematiky a privítal všetkých účastníkov. Prvý panel otvoril Andrej Mentel⁶ z Ústavu sociálnej antropológie Fakulty sociálnych a ekonomických vied UK príspevkom „Extatic rituals of Bosnian Sufis and their function a 'social glue' and strategy of resilience“. Dr. Mentel, hlavný znalec bosnianskeho a balkánskeho islámu v SR, vo svojej prednáške predstavil výsledky svojho dlhodobého stacionárneho výskumu súfizmu v Bosne a zdôraznil spoločenskú a kultúrnu úlohu súfijských rádov v súčasnej Bosne a Hercegovine a podoby ich rituálov v danom kontexte. Druhým v poradí prezentácií bol príspevok doktoranda z Katedry porovnávacej religionistiky FiF UK Jakuba Horvátha „Da'va of Bosnian muslims – from theory to practice“. Autor predstavil rôzne podoby a stratégie islámskej misie v kontexte bosnianskeho islámu – tému, ktorá je predmetom jeho doktorandskej práce. Po ňom nasledoval ďalší doktorand uvedenej katedry Lukáš Větrovec⁷ s prednáškou „Methodological approaches and challenges in the study of Bosnian muslim religiosity“. Príspevok bol zameraný na metodologické východiská štúdiá islámu a muslimov v Bosne a Hercegovine s dôrazom na diverzitu danej tradície a na historické korene a genealógiu islámu v regióne, ktoré determinovali súčasné podoby a tendencie muslimskej tradície a jej ponímania v bosnianskom kontexte. Po paneli nasledovala živá diskusia.

Po krátkej prestávke rokovanie pokračovalo v druhom paneli historicky zameraným príspevkom Hik-

4 Je autorom mnohých článkov a štúdií, a autorom monografií: Csicsmann, László: *Islám és demokrácia a Közel-Keleten és Észak-Afrikában*, Budapest, Dialóg Campus, 2008; Csicsmann, László: *Islám és modernizáció a Közel-Keleten: Az államiség eltérő modelljei*, Budapest, Aula, 2010. pre kompletný bibliografický zoznam jeho početných publikácií pozri: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?mode=search&query=publication;labelOrMtid;eq;Csicsmann%20L%C3%A1szl%C3%B3> (25. 5. 2019).

5 Webová stránka inštitútu: <https://www.iitb.ba/about-us/> (22. 5. 2019).

6 Štúdiá autora k danej téme: Mentel, Andrej: „Kultúrny kapitál a formovanie edukačného poľa v Bosne a Hercegovine počas rakúsko-uhorskej okupácie“ *Sociální studia*. 11 (2) (2014), 27-50.

7 Autor o danej problematike ešte publikoval: Větrovec, Lukáš, „Curse, possession and other worlds magic and witchcraft among the Bosniaks“ *e-Rhizome*, 1 (1) (2019), 72-106.

meta Karčića⁸ z Inštitútu pre islámsku tradíciu Bosniakov v Sarajeve s názvom „Anti-Muslim rhetoric during the Bosnian Genocide 1992 – 1995“. Prednáška predstavila dejiny protimuslimskej rétoriky počas vojny v bývalej Juhoslávii komplexne a plasticky. Prednášajúci uviedol veľký počet príkladov a ponúkol analýzu protimuslimskej propagandy používanej v priebehu genocídy bosnianských muslimov v r. 1992 – 1995.

Druhým príspevok panelu predniesol ďalší bádateľ z Inštitútu pre islámsku tradíciu Bosniakov Dr. Elvir Duranović⁹. Príspevok mal názov „Characteristic elements of the Islamic tradition of Bosniaks“. Predstavil v ňom novú definíciu „bosnianskeho islámu“, teda špecifickú podobu islámskej tradície, ako ju definuje Islámska komunita v Bosne a Hercegovine (Islámska

zajednica u Bosni i Hercegovini)¹⁰. Tento pokus explicitne vymedziť podoby s charakteristikou islámskej tradície v jednej krajine, či región je unikátny v muslimskom svete a zaslúži si zvýšenú pozornosť aj širšej bádateľskej obce islamológov a to nielen výskumníkov, zaoberajúcich sa Bosnou či Balkánom. Bosnianski účastníci sa zapojili do rokovania konferencie pomocou skype-u.

Konferencia bola úspešná a dokázala prvýkrát spojiť v podobe konferencie malú komunitu slovenských bádateľov zameraných na výskum bosnianskeho islámu s kolegami na druhej strane. Na záver sa všetci účastníci zhodli na pokračovaní organizovania podobných pracovných stretnutí v podobe ďalších workshopov, konferencií či sympózií.

8 Promovaný bol na Právnickej fakulte v Sarajeve v roku 2010, kde obhájil diplomovú prácu „Úloha a dôležitosť výziev ľudských práv v procese nezvestných osôb 1996 – 2003“. Pracoval v Inštitúte pre nezvestné osoby v Bosne a Hercegovine, v Centre pre pokročilé štúdiá je koordinátorom projektu „Mapovacie tábory a záchytné zariadenia v Bosne a Hercegovine 1992 – 1995“. Natočil dokument „Dni zabíjania“ (Al Jazeera Balkan, 2013). Je autorom knihy „Odvolania k pravde“ (Konrad Adenauer Stiftung, 2013). Je členom muslimsko-židovskej konferencie (MJC). Venuje sa najmä medzinárodnému právu, štúdiu genocídy a holokaustu, výskumu kolektívnej pamäti, ľudských práv a histórie.

9 Ukončil madrasu Gazi Husrev-Beya v Sarajeve (1989). Získal titul BA z Islámskej pedagogickej vysokej školy v Zenici (1997) a Fakulty islámskych štúdií v Sarajeve (2003). Postgraduálne štúdium ukončil na Fakulte islámskych vied Univerzity v Sarajeve v roku 2009 diplomovou prácou „Prvky slovanskej tradície v praxi bosnianských muslimov“. Doktorandský titul získal v máji 2014. Jeho dizertačná práca bola nazvaná „Pútnické miesta v okolí mesta Travnik – genéza a realita“ na tej istej fakulte. Je autorom niekoľkých knižných publikácií a viacerých vedeckých prác publikovaných v časopisoch (Journals and Proceedings of IPF, Glasnik Islamke zajednice, Takvim, Novi Muallim, Znakovi Vremena, Novi Horizonti a Godišnjak BZK Preporod). Zamierava sa na kultúrne dejiny Bosniakov, náboženskú antropológiu a etnológiu.

10 Webová stránka: <https://www.islamskazajednica.ba/> (22. 5. 2019).